

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №41
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«01» шілдеге 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «30» маусым күні 21 сағаттан «01» шілде күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 30.06.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Саханова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Шагирова К.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «01» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 18-23 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 8-13 градус жылы.
Күнгей Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 19-24 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 18-23 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 23-28 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 23-28 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 5-10 м/с. Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 22-27 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 5-10 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 24-29 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-15,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 17-22, күндіз 25-30 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, кей жерлерде 17, күндіз 23-28, кей жерлерде 20 градус жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, кей жерлерде 5, күндіз 22-27 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-4,0 мм), найзағай күтіледі. Батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-18 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, кей жерлерде 13, күндіз 22-27, кей жерлерде 17 градус жылы.

2023 жылғы 30 маусымдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Таудағы температуралық фон 3°C мәнінен 18°C оң мәні аралығында сақталады. Таңертеңгі сағат 6-да нөлдік изотерма 3610 м биіктікте болды.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2023 ж. "30" маусымға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік. м	Ауа температурасы. °С			Жауын-шашын. мм		Су деңгейі. см		Су өтімі. м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.). см	Лай- лылық
				Макс. 29.06.	Мин. 30.06.	08 с. 30.06.	Күн. 29.06.	Түн. 30.06.	Орт. 29.06.	08 с. 30.06.	Орт. 29.06.	Макс. 29.06.	08 ч 30.06.		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	8.1	3.1										*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			5.0			266	265				-1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			10.0			619	619	3.11	3.11	3.11	0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	16.4	8.0										*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			13.0			273	272	2.60	2.60	2.53	0	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			15.0			113	112				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			15.0			47	47	0.15	0.15	0.15	0	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			14.0			185	185	1.19	1.19	1.19	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			15.0			247	247				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			7.0			319	318	1.59	1.59	1.17	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасы- нан 2 км жоғары ГБ	1471			16.0			262	262				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			11.0			75	74				0	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			11.0			288	287	2.59	2.59	2.55	0	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			15.0			212	211	0.79	0.79	0.79	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			16.0			293	290	5.58	5.58	5.18	-2	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			15.0			117	115	9.33	9.33	8.55	-4	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			13.0			226	224				-3	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			18.0		0.1	307	306				-1	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	12.3	5.7				45	39				-7	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ	2169												*
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			10.0			250	248	17.0	17.0	16.0	-2	*
22	Мерке	Ұлбутуй қыс. ГБ	1026						127	126	4.13	4.13	4.13	-1	*

Ескертпе:

*-деректер жоқ

**-өзен қатып қалды

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«01» шілдеге 2023 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі салыстырмалы төмен ауа температурасына байланысты баяулады. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдануы критериалды мәнге жақын. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-5 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгей Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі салыстырмалы төмен ауа температурасына байланысты баяулады. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатау	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі салыстырмалы төмен ауа температурасына байланысты баяулады. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-5 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі салыстырмалы төмен ауа температурасына байланысты баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-15 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына және ұзақтығына байланысты. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
Абай	Тарбағатай	Үзіліссіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен аспайды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Кей жерлерде жаңбыр (1-4 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.